

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2022.43.01>

УДК: 159.923.2

В. І.Ворох
vikysska28@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1946-8095>

Т. Г.Коломоєць
tamilak2561@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7321-0901>

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ СПОРІДНЕНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

У статті визначено теоретичні передумови формування уявлень про сутність економічного виховання у світовій педагогіці. Визначено основні підходи та орієнтири провідних західних дослідників на сутності економічного виховання. Виокремлено споріднені психолого-педагогічні категорії: «економічне виховання», «економічна освіта», «економічна компетентність», «економічна підготовка», «економічна свідомість», «економічне мислення», «економічна культура», «економічна соціалізація» тощо. Охарактеризовано підходи науковців до визначення терміну «економічне виховання» та споріднених категорій. Запропоновано авторський підхід до змістовного наповнення економічного виховання з урахуванням причинно-наслідкового взаємозв'язку споріднених із ним категорій.

Ключові слова: виховання, економічне виховання, економічна освіта, економічні навички, економічна компетентність, економічне мислення, економічна підготовка, економічна культура.

Постановка проблеми. Тенденції соціально-економічного розвитку суспільства актуалізують проблему вдосконалення змісту економічного виховання підростаючого покоління, пошуку та розробки ефективних методів виховного впливу. Відмітним є те, що сьогодні у педагогічній науці та практиці використовується низка споріднених категорій, що передбачають виховний вплив на суб'єкта з метою отримання ним економічних знань та навичок: економічна освіта, економічне виховання, економічна підготовка, формування економічної культури, економічного мислення та економічної компетентності. У зв'язку з цим актуалізується питання визначення змістовного наповнення категорії «економічне виховання» та інших споріднених категорій, а також встановлення відповідного логічного взаємозв'язку між цими категоріями.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні у педагогіці існує низка наукових праць,

присвячених питанням економічного виховання (О. Аменд, Л. Епштейн, Л. Пономарьов, В. Розов, Б. Шемякін, С. Балабанов, Л. Горкіна, Н. Грама, О. Камишанченко, А. Кітов, В. Кондратьєв, О. Кульчицька, Т. Любимова, І. Прокопенко, В. Розов, А. Смоленцева, Б. Шемякін, О. Шпак та ін.). У той же час, вважається за потрібне поглибити та систематизувати уявлення про змістовне наповнення економічного виховання та споріднених категорій.

Мета статті. Формування авторського підходу до змістовного наповнення економічного виховання з урахуванням причинно-наслідкового взаємозв'язку споріднених із ним категорій.

Виклад матеріалу дослідження. Починаючи із вивчення науково-практичних засад зародження уявлень про економічне виховання, доцільно відзначити, що в Україні про даний вид виховання активно заговорили тільки наприкінці ХХ ст., у той час як в західній науці економічному вихованню приділяли увагу, починаючи з етапу становлення та розвитку ринкових засад господарювання, а активне формування відповідних течій і теорій економічного виховання та економічної соціалізації особистості, починаючи з дитячого віку, припадає на середину ХХ ст. Значимі зміни у соціально-економічному середовищі розвинених країн відбулися саме завдяки зростанню уваги до значимості надання дітям кишенькових грошей та більш ефективного виховання на цій основі їх майбутніх організаційно-підприємницьких здібностей.

На ранніх етапах становлення питань економічного виховання та економічної соціалізації дітей було сформовано шість основних теоретичних підходів до вирішення цього завдання: соціально-антропологічний, психоаналітичний, нормативно-біологічного дозрівання, генетичний (конституціональний), теорії наочності та когнітивний. Проте з часом розвилися та остаточно закріпилися в науковому обігу наступні три підходи: когнітивний; біхевіористський; інтеракціоністський.

Вважаємо, що біхевіористський підхід має низку переваг перед іншими, оскільки, з одного боку, дає можливість формувати та аналізувати реальну споживацьку поведінку (наприклад, порівняння цінних та інших характеристик товарів), а з іншого – формувати у дітей базові абстрактні економічні поняття (ціни, товари, доходи, податки тощо). В межах цього підходу важлива роль відводиться соціальному оточенню дитини, яке і виступає основою його економічної поведінки, оскільки саме воно формує погляди дитини на неї. Дитина не тільки починає копіювати поведінку дорослих (їх економічні дії), але і позитивно або негативно налаштовується на різноманітні економічні процеси залежно від реакції на них дорослих (наприклад, процедура витрачання коштів у більш бідній родині є ощадливою, на відміну від більш заможних батьків).

Увага західних дослідників була також прикута до питання пошуку надійних та ефективних джерел економічного виховання. Тому в межах інтеракціоністського підходу визначено, що економічну інформацію діти отримують із чотирьох основних джерел (батьки, ровесники, реклама та самі товари на ринку). При цьому перші три джерела самі доносять до дитини необхідну економічну інформацію, а четверте – є результатом власної активності дитини, яка пізнає ринок, ключові чинники вибору товару,

основні етапи здійснення покупки тощо.

Інтерес представляє практика формування елементарних економічних понять (товар, гроші, ціна, ринок і т.п.) у дітей в європейських країнах. Як засвідчив проведений теоретичний аналіз, цей процес починається ще у старшому дошкільному віці. Між іншим, О. Черешнюк (2017, с. 84) зазначає, що на сучасному етапі в країнах ЄС дошкільна педагогіка стала приділяти значно більше уваги не тільки питанню економічного виховання дітей в межах закладів освіти, але і почала активно взаємодіяти з родиною дитини у цьому напрямі. При цьому головним завданням такого виховання вбачається формування у дитини економічних якостей, які б допомагали їй активно пристосуватися до нових соціальних умов у процесі життєдіяльності. У більшості країн ЄС проводяться спеціальні навчальні курси з відповідними програмами для вихователів.

Для реалізації цілей економічного виховання у Сполучених Штатах ознайомлення дітей з базовими економічними категоріями рекомендують починати у віці до 6 років. Для цього в американських ЗДО Національна Рада з питань освіти рекомендує використовувати різні дидактичні ігри та розвиваючі завдання з економічним змістом. Дітей тренують рахувати гроші, а у процесі гри її сприймають як повноцінного економічного партнера. Дітям з 6 до 18 років можна мати власні банківські картки, а середній вік таких «дитячих» клієнтів банку становить близько 9 років (Пасічник, 2007). Економічне виховання в Швеції спрямоване на формування вміння робити раціональний вибір («ціна-якість»), а також навчають дітей: не витратити кишенькові гроші на шкідливі для здоров'я товари (чіпси, цукерки, жуйки і т.п.), а навпаки, купувати корисні фрукти та овочі; раціонально ставитися до витрачання сімейного бюджету (економити гроші шляхом дбайливого ставлення до своїх речей та іграшок (щоб не втрачати гроші на купівлю нових) та відмовлятися від частини бажань, якщо вони не становлять першу необхідність). У Німеччині економічне виховання досить тісно пов'язане із екологічним: дітей привчають дітей до використання екологічних пакетів та упаковки (тканинні або паперові замість поліетиленових), купівлі напоїв у скляних пляшках замість пластикових для збереження здоров'я, що економить гроші на ліки. У дитячих садках Японії часто проводять екскурсії до банків, бірж, підприємств, де знайомлять дітей з особливостями діяльності цих установ, з працею дорослих (Сорокова, 1998). У Польщі навчання фінансової грамотності відбувається практично для всіх вікових груп населення, починаючи від дошкільників, а основними засобами економічного виховання виступають ЗМІ (Черешнюк, с. 84).

Таким чином, європейські, американські та японські освітні програми школярів містять достатньо інформації, що допомагає формувати у них розуміння сутності економічних потреб, навичок поводження з грошима, планування витрат, орієнтуватися в базових економічних термінах, а також виховує повагу до приватної власності, до чесних умов конкуренції та до осіб, що уміють працювати у різних сферах бізнесу тощо.

Вивчаючи сутність економічного виховання як психолого-педагогічної категорії, стикаємося з різноманіттям не тільки позицій дослідників, але і оперування ними цілою низкою споріднених понять:

«економічна освіта», «економічна компетентність», «економічна підготовка», «економічна свідомість», «економічне мислення», «економічна культура», «економічна соціалізація» тощо. Так, О. Шпак, В. Терес, Н. Примаченко (2013) розглядають економічне виховання як «сформовані знання, вміння, навички та відношення до економічної діяльності» (с. 8). На доданок до цього В. Мясіщев (1993) пропонує у межах економічного виховання розвивати у дитини «хороші манери», любов до праці та комунікативні навички, які допомагають взаємодіяти з оточуючими у процесі економічної поведінки (с. 59). Крім того, низка дослідників також наголошують на соціальній спрямованості економічного виховання, що проявляється у можливості особистості взаємодіяти з іншими для забезпечення власних економічних потреб та інтересів.

Т. Боршуляк (2016, с. 4-6) характеризує економічне виховання з двох позицій. По-перше, як процес формування у особистості сучасного економічного мислення, заснованого на заощадливості, працелюбності, старанності, організованості та інших ділових якостях. По-друге, як і попередні дослідники, як організовану педагогічну діяльність, спрямовану на формування економічної свідомості, в результаті якої у дітей з'являється уявлення про організацію економічних відносин, розвиток продуктивних сил та виробничих відносин.

Досить цікавий підхід до визначення економічного виховання пропонує О. Люнгрин (2017, с. 349), характеризуючи його як процес взаємодії дорослого і дитини, спрямований на формування духовної основи, емоцій, почуттів та мислення у напряму соціальної адаптації дитини шляхом набуття нею морально економічних якостей, які допомагають розвивати інтерес до економічних явищ.

Змістовним вбачаємо підхід до визначення сутності економічного виховання, запропонований О. Прутченковим (1997). На його думку, означену категорію складають три взаємопов'язаних виховних компоненти: економічна соціалізація; економічне виховання; економічне самовиховання.

З урахуванням проведеного теоретичного дослідження позицій дослідників щодо сутності економічного виховання можна зробити висновок, що зміст даної категорії зводиться в основному до усвідомлення особистістю економічних понять, закономірностей економічного розвитку та формування у неї економічного мислення (свідомості), формування навичок економічної поведінки, економічної соціалізації особистості, дбайливого ставлення до ресурсів та приватної власності, розуміння власного місця у суспільно-трудових відносинах, формування морально-економічних якостей та економічної культури тощо.

У процесі дослідження нами також визначено, що фахівці послуговуються поняттям «економічна освіта» при вивченні таких же питань, які досліджуються у процесі економічного виховання. А. Завгородня (2015, с. 115) розглядає економічну освіту, по-перше, як навчання здобувачів освіти економічним знанням, а по-друге, як систематичне формування економічних знань, умінь, навичок для подальшого їх використання особистістю у повсякденному житті для прийняття економічно важливих рішень. Економічна освіта виступає базисом формування економічного мислення та економічної

культури особистості.

З. Гіперс (2017) в умовах становлення та подальшої розбудови ринку в нашій державі економічну освіту та навчання розглядає як таке, що «має на меті переосмислення змісту освіти, придбання нових професій та виживання в час безробіття, ощадливої поведінки населення як основи макроекономічної стабільності, інновацій у вирішенні соціально-економічних проблем, соціального забезпечення» (с. 61).

О. Шпак та ін. (2013, с.8) розуміють дану категорію як сформовану у особистості систему знань про закони функціонування економіки. При цьому вказані дослідники зазначають, що такий підхід не передбачає наявності у людини сформованості особистісно значущих якостей, наприклад, відповідальності, бережливості, любові до праці, самостійності тощо. А саме ці якості виступають критеріями виміру економічного виховання особистості, що і відрізняє економічну освіту від економічного виховання.

Також ціла низка дослідників дають визначення економічної освіти як процесу і результату засвоєння дитиною знань і умінь в галузі економіки, формування у них економічного мислення та навичок економічної поведінки, а також можливості ставати учасником соціально-економічних відносин.

При формуванні у особистості економічних знань, умінь, навичок дослідники послуговуються також таким поняттям як «економічна підготовка», яке, у продовження думки цілої когорти дослідників, можна ототожнити з поняттям «економічна освіта».

Отже, економічне виховання розглядається нами з двох підходів (когнітивного та психологічного), що більш наочно репрезентовано на рис. 1.

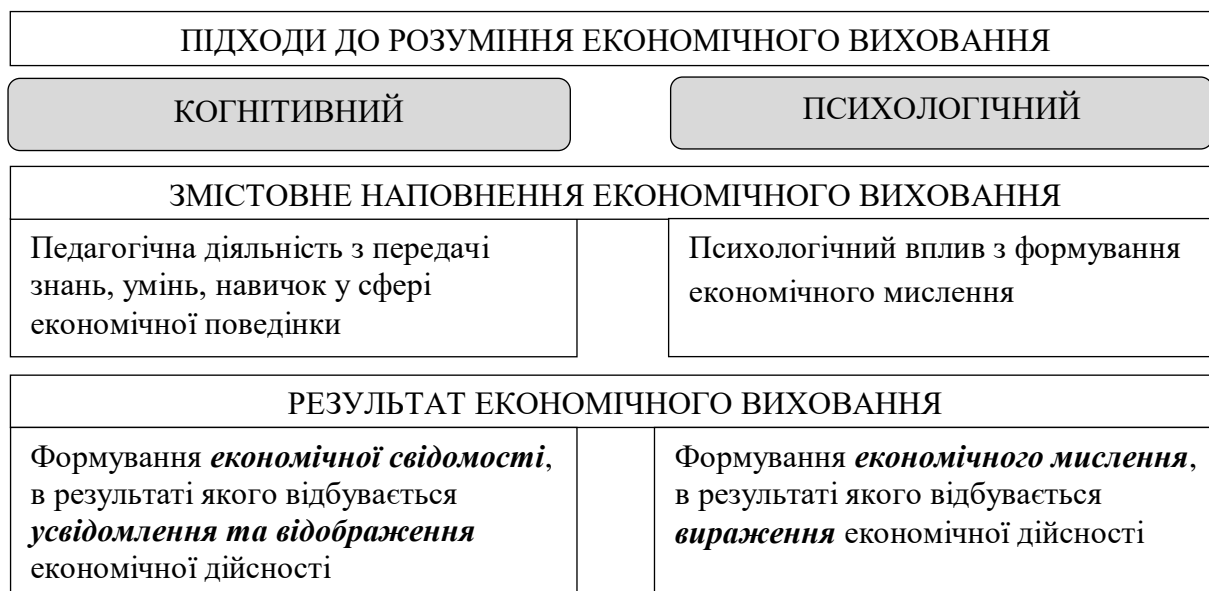

Рис. 1. Підходи до сутності економічного виховання (авторське бачення)

З урахуванням наведених підходів визначено, що когнітивний підхід до визначення економічного виховання виходить з педагогічної необхідності передавати дітям знання, уміння та навички у сфері економічної поведінки, що є наближеним до визначення змісту економічної освіти. В результаті такого

підходу до економічного виховання (засвоєння економічних знань, умінь, навичок) відбувається усвідомлення та відображення у свідомості дитини економічної дійсності. У той же час, психологічний підхід передбачає, що економічне виховання реалізується шляхом впливу на економічне мислення дитини, в результаті якого відбувається вираження економічної дійсності.

На нашу думку, обидва підходи мають місце бути та пов'язані між собою причинно-наслідковим зв'язком: спочатку відбувається засвоєння економічних знань, умінь навичок, які «навчають» відповідній економічній поведінці, а на цій основі, як наслідок, формується відповідне економічне мислення (як себе поводити в різних економічних ситуаціях).

У процесі визначення сутності економічного виховання як психолого-педагогічної категорії з'ясовано, що з позиції цілої низки дослідників воно пов'язане формуванням у особистості економічної компетентності, економічної свідомості, економічного мислення, економічної культури, економічної поведінки, економічної соціалізації тощо. Відповідно, доцільним вбачається визначення змістовного наповнення економічного виховання через сутність вищезгаданих категорій.

Низка дослідників наголошує на тому, що набуття дітьми навичок економічної поведінки та формування у них економічного мислення можна вважати процесом набуття ними *економічної компетентності*. При цьому увага дослідників звертається на процес такого набуття як в межах економічних ЗВО (знову ж таки в рамках освітніх програм економічних спеціальностей), так і поза межами таких закладів, а для цілей економічного виховання.

Економічна компетентність являє собою поєднання трьох складових: економічного мислення, економічної свідомості та економічних знань. При цьому економічне мислення базується на ґрунтовних економічних знаннях, які особистість отримує у процесі набуття освіти. Крім того, економічна компетентність виступає кінцевою метою економічної освіти та економічного виховання. Також економічну компетентність можна розглядати з позиції системного підходу як сукупність економічних знань, економічної свідомості та економічного мислення.

В цілому науковці сходяться у позиції використання для цього системного підходу, характеризуючи її як сукупність отриманих особистістю економічних знань, здатності застосовувати їх у процесі економічного мислення та формування економічної свідомості і заснованої на цій свідомості економічної поведінки.

Доцільно також зазначити, що поряд із поняттям економічної компетентності дослідники послуговуються поняттям *економічної грамотності*, трактуючи її аналогічним із економічною компетентністю чином. Крім того, у наукових дослідженнях часто зустрічається поняття *фінансової грамотності*, яке за визначенням є частиною економічної грамотності та обмежується лише тими знаннями і досвідом, які стосуються економічного мислення, економічної свідомості та економічної поведінки у частині розпорядження фінансовими інструментами.

В свою чергу, категорію «*економічна свідомість*» як елемент економічної компетентності

розглядається фахівцями як сукупність свідомих та підсвідомих поглядів, переконань, ідей, сформованих на основі отриманих раніше знань та досвіду, які особистість використовує при прийнятті рішень та вирішенні проблемних ситуацій економічного характеру.

З позиції низки дослідників економічна свідомість є системоутворюючою частиною загальної свідомості особистості як вищий рівень відображення її економічних відносин у процесі суспільного розвитку та раціонального ставлення до економічних явищ і процесів. Отже, в загальному розумінні економічну свідомість можна уявити як усвідомлення та відображення економічної діяльності під впливом економічного виховання.

Свою чергою, категорія «*економічне мислення*» розглядається багатьма дослідниками як психологічне явище, яке безпосередньо пов'язане із економічним життям людини та являє собою процес відтворення у її свідомості економічних взаємовідносин на основі відповідних економічних законів, а також осмислення і переосмислення нею економічних знань, якими вона володіє.

З урахуванням вищенаведеного, економічне мислення можна вважати реакцією особистості на економічне виховання, в результаті якої відбувається відтворення у свідомості людини наявних економічних знань та формування уявлень про можливості їх застосування на практиці для вирішення економічних питань.

У частині оцінки результатів та наслідків економічного виховання дослідники також досліджують його вплив на *економічну культуру* особистості. При цьому саму економічну культуру частіше за все розглядають як систему економічних уявлень та життєвих цінностей, норм і зразків поведінки особистості, які формують певний її спосіб дій при вирішенні різноманітних економічних питань та відповідають актуальним суспільно-економічним принципам та цінностям. На доданок до цього вважаємо, що такі цінності, норми і зразки поведінки становлять систему соціально-значущих якостей особистості та виконують роль «соціальної пам'яті економічного розвитку суспільства».

Ідея про складність та системність формування економічної культури, доповнена ознаками її динамічності, також простежується у дослідженнях низки фахівців, що розглядають її як адекватну оцінку економічних явищ на основі єдності наявних економічних знань, а за результатами такої оцінки формується економічна поведінка, яка відповідає реальній економічній дійсності та дозволяє адаптуватися, інтегруватися та самореалізуватися в заданих економічних умовах. Наслідком економічного виховання дослідники також вважають раціональну *економічну поведінку*, трактування сутності якої зводиться в основному до сукупності соціально-комунікативних дій з раціонального споживання ресурсів у процесі рівноцінного взаємообміну задля забезпечення життєдіяльності, а також до системи дій особистості з урахуванням її світоглядних переконань на основі забезпечення принципів раціональності, мотиваційності та соціально-економічної вигоди.

Для визначення результату економічного виховання дослідники також використовують поняття «*економічна соціалізація*» як таке, що характеризує процес входження індивіда в суспільно-економічну

сферу, інтеріоризації у неї нової реальності та формування відповідного економічного мислення та економічної поведінки шляхом засвоєння економічних знань, пізнання економічної дійсності та реалізації набутих знань в реальному житті.

На нашу думку, досить влучно підходить до визначення економічної соціалізації Є. Анкудінової (2009), яка характеризує її, по-перше, як засвоєння особистістю економічних ролей та успішність економічної поведінки, по-друге, як рівень віддзеркалення економічних відносин, який визначає цю поведінку через економічне мислення, по-третє, як адаптацію до умов економічної діяльності у соціумі через економіко-психологічну адаптацію, по-четверте, як прояв економічної самосвідомості особистості, по-п'яте, як психологічну готовність до економічної діяльності через економічну спрямованість. Отже, дане визначення економічної соціалізації найбільшим чином пов'язане із низкою розглянутих вище категорій: економічне мислення, економічна поведінка, економічна свідомість тощо. Крім того, взаємозв'язок цих категорій між собою та з економічним вихованням можна простежити у дослідженнях і інших науковців. Економічна освіта виступає першоосновою формування економічного мислення та економічної свідомості, за результатами проявів яких формується економічна культура особистості. В свою чергу, саме економічна культура стає кінцевим результатом економічного виховання. А економічна компетентність є кінцевою метою економічної освіти та виховання. Крім того, економічна компетентність виступає кінцевою метою економічної освіти та виховання, оскільки є базисом для здійснення економічної діяльності. О. Шпак та ін. (2013) характеризують економічну освіту як основу економічного виховання у послідовній тріаді: «економічні знання – економічна освіта – економічне виховання» (с. 8).

З урахуванням вищенаведеного, змістовне наповнення економічного виховання у доповнення до позицій вказаних дослідників також розглядається нами крізь призму взаємозв'язку вище проаналізованих категорій. При цьому, на нашу думку, такий взаємозв'язок носить причинно-наслідковий характер, як показано на рис. 2.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, причиною (рушійною силою), яка змушує особистість вдатися до освоєння економічних знань, умінь та навичок шляхом економічного виховання, виступають економічні потреби та інтереси. Особистість, намагаючись реалізувати ці потреби та інтереси, намагається навчитися, яким чином це краще (ефективніше зробити). При цьому головною ціллю економічного виховання особистості, поділяючи думку багатьох дослідників, вважаємо формування економічної компетентності, основними його результатами – формування економічної свідомості, економічного мислення та економічну соціалізацію, а наслідками – вплив на рівень економічної культури та економічної поведінки особистості.

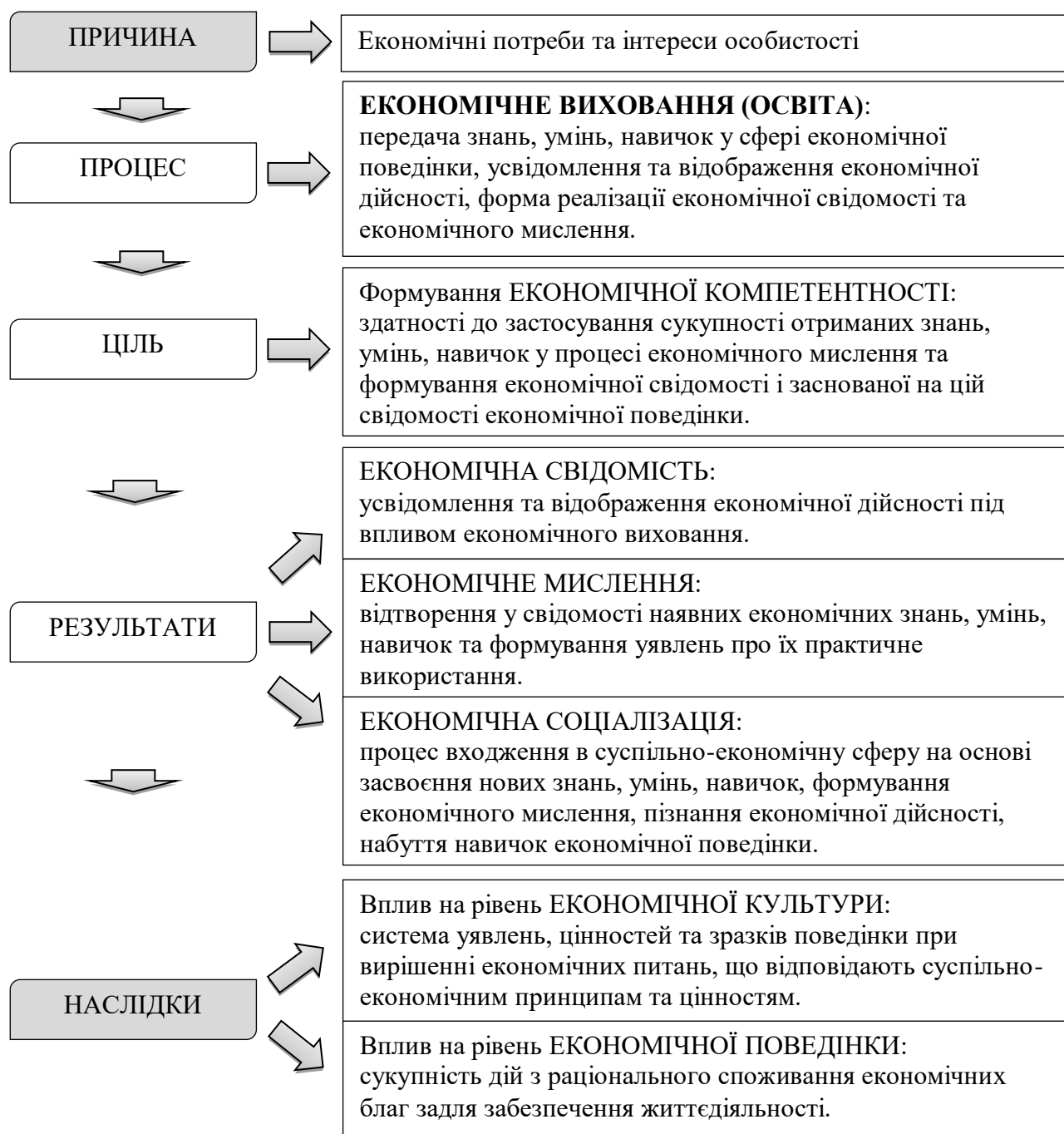

Рис. 2. Авторський підхід до змістовного наповнення економічного виховання з урахуванням причинно-наслідкового взаємозв'язку споріднених із ним категорій

Перспективою подальших досліджень визначено формування теоретичних засад та методичних основ економічного виховання старшокласників з інтелектуальними порушеннями.

Список використаних джерел:

1. Анкудинова Е. В. (2009) Определение сущности экономической социализации. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 9. 5-15.
2. Боршуляк Т. М. (2016) Економічне виховання дітей дошкільного віку: моніторинг компетенцій. Кам'янець-Подільський.
3. Гіптерс З. В.

(2017) Економічна освіта дітей та молоді як чинник соціального захисту: історико-педагогічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2 (41). 59-62.

4. **Завгородня А. І.** (2015) Системоутворюючі категорії економічної компетентності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки.* 1(9). 113-118.

5. **Люнгрин О. Е.** (2017) Экономическое воспитание дошкольников. *Молодой ученый.* 8 (142). 349-351.

6. **Мясищев В. Н.** (1993) Экономика образования как наука и учебный предмет. *Педагогика.* 4. 59-64.

7. **Пасічник Н.** (2007) Формування економічної культури школярів як умова розвитку цивілізованих ринкових відносин. *Рідна школа.* 4. 45-47.

8. **Прутченков А. С.** (1997) Теория и практика игровой технологии экономического воспитания школьников. (Дисс. д. пед. наук). Москва.

9. **Сорокова М. Г.** (1998) Современное дошкольное образование: США, Германия, Япония. Москва: Владос.

10. **Черешнюк О.** (2017) Економічне виховання дітей дошкільного віку за кордоном. *Нова педагогічна думка.* 4(92). 82-85.

11. **Шпак О., Терес В., Примаченко Н.** (2013) Особливості економічної компетенції учнів. *Молодь і ринок.* 1(96). 7-12.

References:

1. **Ankudinova E. V.** (2009) Opredelenie sushnosti ekonomicheskoy socializatsii. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta.* 9. 5-15. [in Russian]

2. **Borshulyak T. M.** (2016) Ekonomichne vihovannya ditej doshkilnogo viku: monitoring kompetencij. *Kam'yanec-Podilskij.* [in Ukrainian]

3. **Gipters Z. V.** (2017) Ekonomichna osvita ditej ta molodi yak chinnik socialnogo zahistu: istoriko-pedagogichnij aspekt. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo universitetu. Seriya: Pedagogika. Socialna robota.* 2 (41). 59-62. [in Ukrainian]

4. **Zavgorodnya A. I.** (2015) Sistemoutvoryuyuchi kategoriyi ekonomichnoyi kompetentnosti. *Visnik Dnipropetrovskogo universitetu imeni Alfreda Nobelya. Pedagogika i psihologiya. Pedagogichni nauki.* 1(9). 113-118. [in Ukrainian]

5. **Lyungrin O. E.** (2017) Ekonomicheskoe vospitanie doshkolnikov. *Molodoy uchenyj.* 8 (142). 349-351. [in Russian]

6. **Myasishev V. N.** (1993) Ekonomika obrazovaniya kak nauka i uchebnyj predmet. *Pedagogika.* 4. 59-64. [in Russian]

7. **Pasichnik N.** (2007) Formuvannya ekonomichnoyi kulturi shkolyariv yak umova rozvitku civilizovanih rinkovih vidnosin. *Ridna shkola.* 4. 45-47. [in Ukrainian]

8. **Prutchenkov A. S.** (1997) Teoriya i praktika igrovoj tehnologii ekonomicheskogo vospitaniya shkolnikov. (Diss. d. ped. nauk). Moskva. [in Russian]

9. **Sorokova M. G.** (1998) Sovremennoe doshkolnoe obrazovanie: SShA, Germaniya, Yaponiya. Moskva: Vlados. [in Russian]

10. **Chereshnyuk O.** (2017) Ekonomichne vihovannya ditej doshkilnogo viku za kordonom. *Nova pedagogichna dumka.* 4(92). 82-85. [in Ukrainian]

11. **Shpak O., Teres V., Primachenko N.** (2013) Osoblivosti ekonomichnoyi kompetenciyi uchniv. *Molod i rinok.* 1(96). 7-12. [in Ukrainian]

V. I. Vorokh, T. G. Kolomoets. The concept of economic education and its connection with related categories

The article defines the theoretical prerequisites for the formation of ideas about the essence of

economic education in world pedagogy. The main approaches and orientations to the formation of the essence of economic education in early and later pedagogical studies are determined. A comparative analysis of the practice of economic education in leading European countries, the USA and Japan was carried out. The practice of forming elementary economic concepts in children (goods, money, price, market, etc.) in these countries was studied. It was determined that the European, American and Japanese educational programs of schoolchildren contain enough information that helps to form in them an understanding of the essence of economic needs, skills in handling money, planning expenses, orienting in basic economic terms, and also fosters respect for private property and fair conditions competition and to persons who know how to work in various areas of business, etc. Two main approaches to defining economic education have been formed: cognitive and psychological. The first of them characterizes economic education as a pedagogical activity for the transfer of knowledge, abilities, and skills in the field of economic behavior, and the second is a psychological influence on the formation of economic thinking. Related psychological and pedagogical categories are singled out: "economic education", "economic education", "economic competence", "economic training", "economic consciousness", "economic thinking", "economic culture", "economic socialization", etc. The approaches of scientists to the definition of the term "economic education" and related categories are characterized. The relationship between these categories is substantiated. An author's approach to the meaningful content of economic education is proposed, taking into account the cause-and-effect relationship of categories related to it. Economic needs and interests are defined as the reason (driving force) that forces a person to resort to the development of economic knowledge, abilities and skills through economic education. At the same time, the main goal of economic education of the individual is proposed to be the formation of economic competence, its main results are the formation of economic consciousness, economic thinking and economic socialization, and the consequences are the influence on the level of economic culture and economic behavior of the individual.

Key words: education, economic education, economic education, economic skills, economic competence, economic thinking, economic training, economic culture.